

Dr. Vári Vince

Empirikus kutatás a rendőrök körében a civil–rendőr viszonyról, a statisztikai szemléletről és a bűnüldözés hatékonyságáról

Absztrakt

Kutatásomat a rendőrség hivatásos állományú tagjainak körében végeztem el. Ennek során a civil–rendőr viszonyra, a statisztikai szemléletre, illetve a bűnüldözés hatékonyságát érintő hipotéziseimre kerestem igazolást. A vizsgálat eredményei többek között arra világítottak rá, hogy rendőrök zömének véleménye szerint a rendőrség nem közösségi felfogásban, hanem tekintélyelvű modellben működik. Emellett a rendőrség hatékonyságát inkább a társadalmi beágyazottság minősége, mintsem a „termelt” objektív statisztikai adatok határozzák meg.

Empirical research between police officers about the policemen’ relations with civils, the statistical approach, and the effectiveness of crime investigation

Abstract

I did my research among police officers. I looked for answers about the relationship between citizens and policemen. I also investigated the statistics and the efficiency of the criminal investigations. The results of the examination focused on how the police work—according to the policemen. The results show that it works as an authoritarian model instead of a real community. Also, the efficiency of the police is more defined by the quality of the social embedment than the produced statistical data by the police.

Témafelvetés

A növekvő bűnözés nem magyarázható a bűnüldözés alacsony kapacitását mutató statisztikával. A kriminológiai látenciakutatások egyértelműen bizonyították azt a kézzelfogható tényt, hogy a hatóságok ügyfeltevő képességén múlik a statisztikai mutatók mutatta eredményesség. A bűnözést kiváltó oksági lánc számos közvetlen és közvetett együttható függvénye, aminek

csak egy, de korántsem jelentéktelen eleme a bűnüldöző hatóság: a rendőrség. A kutatás tudományterületi tárgyköre kifejezetten a rendőrség mint bűnüldöző hatóság szervezeti és működési kérdéseivel foglalkozik. Mindezekre a hatékonyság perspektívájából reflektálva szolgálja a kriminológia jelenleg legdinamikusabban fejlődő területének, a büntető igazságszolgáltatási rendszer működésének vizsgálatát. Tárnya a rendőrség bűnüldözési hatékonyságának vizsgálata a működési formáján és a társadalomban betöltött rendeltetésén keresztül.

Kutatások, tanulmányok hosszú sora foglalkozott már valamilyen mértékben a rendőrség társadalmi rendeltetésével. Ezek olvasása során mindig hiányérzetem maradt az egyes monokauzális megközelítések által hagyott nyitott kérdések miatt. Miközben mindvégig ott motoszkált bennem a gondolat, hogy lennie kell egy olyan tézisnek, amely egyszerre képes megmutatni és feloldani azt az ellentétet, amely a rendőrség és a bűnüldözés minőségének külső és belső szemlélése között feszül. A problémának több gyökere is lehet: a centralizált, militáns szervezeti forma, vagy az állampolgárok és a rendőrség közötti bizalmi reláció gyenge szintje, esetleg a külső kommunikáció rossz minősége, illetve a civil kontroll részleges vagy teljes mellőzöttsége. Mindezen tényezők csak a reform, a modernizáció, avagy a változtatás igényeiként lépnek fel, ami politikai akarat hiányában meddő és hiábavaló erőfeszítésként egy újabb „elméletet” helyez porosodni a padlásra, annak ellenére, hogy „*a bűnözés elleni hatékony fellépés politikailag semleges kérdés. Nem függ politikai ideológiáktól, pártállástól.*”¹

A társadalomtudomány erőtlenségének oka elvontságában és teoretizált szemléletében rejtezik – és ez megfigyelhető többek között a rendészettudomány „életének” átformálására vonatkozó törekvéseiben is. Nem véletlen, hogy a kriminológia tudománnyá válásának korlátait is a tudományterület határán ténykedő Adolphe Quetelet belga csillagász, matematikus és morálfizikus törte át a kriminálstatisztika alapjainak lefektetésével.² Gondolván arra, hogy a *természettudományok a társadalomtudományokhoz képest objektívebbek, adottak az elkülönítési kritériumok. A társadalomtudományi jelenségek kevésbé elkülönültek, határaik sem olyan tartósak.*³ Mi sem mutatja jobban a tudomány egzaktúságra való feltétlen igényét, minthogy a kriminálstatisztika mindannyi kritikája ellenére a mai napig a legfontosabb „lázmérő” szerepét tölti be a bűnözésben, és a rá alapozott hitrendszer megkérgesedésével éppen a „statisztikai szemlélet” teszi egyneművé a hatékonyságot az eredményességgel egy olyan társadalomba ágyazott szervezet esetében is, mint a rendőrség.

Az utóbbi évtizedekben a szakirodalomban találunk olyan kutatásokat is, amelyek konkrét összefüggésekre mutatnak rá a rendőrség társadalmi közegben betöltött szerepéről és elfogadottságának, illetőleg reputációjának mértékéről. Ezek a korrelációs kutatások rávilágítottak számos olyan tényezőre, amelyek megfoghatóvá, közvetve – a hiányát mutatva – mérhetővé tettek olyan, eddig csak elvont elemként kezelt fogalmakat, mint amilyen a szubjektív biztonságérzet vagy a bűnüldöző hatóság munkájával kapcsolatos bizalom. Emellett a bűnüldözés tevékenységének egzakt, bűnözéssel egybehangolt mérése már önmagában is a valós helyzet feltárásának reményét hordozza.⁴

¹ FARKAS ÁKOS (2010): *Kriminálpolitikák egy globalizált világban, avagy kriminálpolitikák vándorúton*. Kriminológiai Közlemények 68. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest. 40.

² BEIRNE PIERS (1987): Adolphe Quetelet and the Origins of Positivist Criminology. *American Journal of Sociology*, 92/5. 1140–1169.

³ SPALLER Endre (2004): A rendészettudomány bevezetője. *Magyar Rendészet*, 1. szám, 34.

⁴ VAVRÓ István (1993): *A társadalmi változások és a bűnözés*. In VIGH József – KATONA Géza szerk.: *Társadalmi változások, bűnözés és rendőrség című nemzetközi konferencia, Budapest, 1992. június 1–4. Budapest. 74.*

A korai magyar statisztikusok igen hamar felismerték a bűnügyi statisztikában rejlő lehetőségeket, illetve azt, hogy a kriminálstatisztika adatai és az azokon alapuló törvényszerűségek megismerése nélkül semmit nem tehet az állam a mindenkori bűnözés ellen.⁵ Napjainkban a statisztikai központú rendszer a minőség szemléltető tényezőjévé vált. A bűnüldözés eredményességi statisztikájával szemben a hatékonysági „reciprok” szembenően exponálhatja a kialakításához szükséges belső változók egymáshoz viszonyított arányát, különösen a befektetés és a haszon egyszerűsített relációjában. Továbbá megmutathatja az endogén és exogén faktorok saját integritását a teljes rendszer külső környezetébe ágyazottságának szintjén.⁶

A bűnüldözés hatékonyságának mérésénél egy olyan komplex rendszer működési vizsgálatát végezzük, ami egy téves alapfeltevés esetén azzal a következménnyel fenyeget, hogy a kapott eredmény magára a rendszerre visszacsatolva – feedback hatást produkálva – szerkezeti és működési zavart idéz elő. Az eredményességi szemlélet mint ok a szervezet formális és informális tényezőinek entrópiáját idézve lép kölcsönhatásba a „téves” hatékonysági feltevés következményével. A bűnüldöző szervezet amellet, hogy saját objektivitása csapdájába esik, éppen az eredményességmérés hatékonyságot javító küldetésével ellentétesen válik demotiválttá és demoralizálttá. Ez jellemzően a struktúra és a működés alkalmazkodóképességét gyengítő hatásokat eredményez.⁷

A kutatás célja

A kutatás célja a katonai típusú, kizárólag bűnüldöző – megelőzésre gondot nem fordító –, a tettes-centrikusságot hangsúlyozó rendszer helyett egy polgárokhoz közel álló, az emberi jogokat és a törvényességi garanciákat tiszteletben tartó, a lakosság tényleges problémáit felismerő és a megoldásukban közreműködő, ahhoz segítséget nyújtó, és így a közigazgatással, a civil szervezetekkel összhangban működő, azokkal saját csatornáin közvetlenül és bátran kommunikáló, gyors és hatékony rendőrség kialakítása. Ez egy új felfogás megteremtését jelentené, aminek legszembeűnőbb változásai a következők lennének: az állampolgár középpontba helyezése, a rendőrség szolgáltató jellegének erősítése, a bizalmi légkör kialakítása, a bűnüldözés rendszerének a bűnözéshez való rugalmasabb igazítása, az ehhez szükséges jogi intézmények megteremtésére irányuló szakmai szándék kialakítása.

A kutatás további célkitűzése, hogy igazolja a tényt, miszerint a statisztikai szemléletű rendőrségi hatékonyságmérési modell nem szolgálhat a teljesítménymérés és -értékelés összehasonlítás alapjául. Különben a rendőri egységek óhatatlanul is a statisztikai számok manipulálásához folyamodnak, aminek járulékos következményeként torzul a szervezet belső ösztönző rendszere és értékrendje. Mindennek jegyei a jelen magyar rendőrségnél tetten érhetők. A magyar hatékonyságmérési modell – a nemzetközi

⁵ DOMOKOS Andrea (2013): *A kriminológiai gondolat megjelenése a magyar büntetőjogban a XIX. század végén.* In DERES Petronella – DOMOKOS Andrea szerk.: *De Iuris Peritorium Meritis 8. 80 Studia in Honorem Tamás Jakucs.* Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest. 64.

⁶ A bűnüldözés saját, belső és külső környezeti tényezőit értem a fogalom alatt.

⁷ Egyetértve a szerzővel, a statisztikagyártás kényszere szükségszerűen a teljesítmény erőzőjét szüli. DANIELISZ Béla – JÁRMY Tibor (2008): *Rendészet Európában.* Duna Palota Kulturális Kht., Budapest. 285.

trenddel ellentétben – a hatékonyságot meghatározó input, output, illetőleg környezeti elemek vizsgálata és célirányos fejlesztése helyett az egyenlőtlen feltételekkel teljesítő rendőri egységekre nehezedő, kompetitív eredményességi presszióval kíván hatékonyságjavulást elérni.

A kutatás köre és módszere

Kérdőíves kutatásom során célom volt az is, hogy a Krémer–Molnár kutatópáros 1999-ben elvégzett kutatásának tematikájára támaszkodva visszajelzést kapjak arról is, vajon mennyire változott meg a helyzet 15 év alatt.⁸ Így hasonló kutatási módszertannal, részben átfedésben lévő témában folytattam le a kutatást, kiegészítve saját hipotéziseim által implikált kérdésekkel. Többek között ilyen átfedésben lévő kérdés volt, hogy a rendőrség hogyan látja saját magát és a civilekkel való viszonyát, illetve mennyire van jelen a statisztikai szemlélet a teljesítményértékelésben. Kutatási célkitűzésemben a reprezentativitásra hangsúlyt fordítva első sorban a szolgálati ágaknál és a testületnél eltöltött tapasztalatot tartottam elsődlegesnek. A válaszok rögzítésének módszere az elektronikus és nyomtatott kérdőívek feldolgozása és százalékos kiértékelése volt. A kérdőívek felvétele 353 fő részvételével zajlott.

Kutatási tézisek

1.	A rendészeti rendszeren rajta „ragadt” központosító felfogással szemben még a modern rendészeti modellek és minták, sőt az empirikusan igazolt külföldi kutatások tudományos eredményei sem voltak képesek ellentmondásmentes helyzetet teremteni, legkevésbé cselekvésre és gyökeres átalakításra ösztönözni.
2.	A bűnüldözés eredményessége és hatékonysága mást-mást jelent. Az eredményesség nem jeleníti meg sem a lakosság bizalmi attitűdjét a bűnüldözéssel kapcsolatban, sem a költséghatékonyságot, ezért annak jelentése a hatékonysággal nem egyezhet meg.
3.	A bűnüldözés hatékonysága rendszerelméleti megközelítésben a bűnüldözés és a társadalmi környezet közötti egyensúlyban diszponálódik, melynek alapelemei: a bizalom, az őszinteség és az elégedettség.
4.	Megkülönböztethetjük a bűnüldözés „külső” és „belső” hatékonyságát. Míg a külső hatékonyságnál elsősorban a bizalom és az elégedettség objektív eredményekkel való együttes kommunikálásán van a hangsúly, addig a belső hatékonyság eredménycentrikus és statisztikai alapú.
5.	A statisztikai szemlélet alapján funkcionáló bűnüldöző szervezet saját belső működését részben öncélú, bürokratikus pályára állítja. A bűnözéskontroll és a bűnözés társadalmi környezete egymástól távolodik, ami egyben a „külső” hatékonyságot gyengítő tendencia motorja lesz. A bűnüldözés és a rendőrség imázsát károsító média hatását igyekszik kompenzálni az önmagát pozitív színben feltüntető rendőrségi kommunikáció.
6.	A „külső” hatékonyság a társadalomba integráltság minőségét takarja, amit az ehhez igazított modern és közösségi alapon rendeződött szervezet, működés és szemléletmód fémjeléz. Ezen attribútumok tényleges megvalósításának hiánya tartósan nem „fedezhető” a külső kommunikáció „meggyőzés arzenáljával”, különben óhatatlanul is érzelmi és attitűdbeli szakadék keletkezik a tapasztalat és a látszat között, ami a társadalmi és a saját szervezeti közeg elutasítását és az integritás gyengülését eredményezi.

⁸ KRÉMER Ferenc – MOLNÁR Emília: Modernizálható-e a magyar rendőrség? – A rendőrök véleménye. *Magyar Rendészet*, 2000/3–4., 82–102.

7.	A rendőrség bűnüldözési hatékonyságát a szervezeti és működési rendszer, a társadalmi környezet, illetve az eredményértékelési dimenzió integrált egysége determinálja.
8.	A centrális irányítású rendőrségi modell esetében a hatékonyság csakis „relatív” dimenzióban értelmezhető. Az ilyen szervezeti és működési modell akkor tekinthető hatékonynak, amennyiben parancsrendszerű irányítási modelljének előnyeit a közbiztonsági deficitek felszámolása érdekében maximálisan kiaknázza. Ha viszont nagy eltérések mutathatók ki az irányítása alatt álló területi egységek „bűnüldözési” viszonyai között, akkor a modell nem él az erőforrás allokációs kompetenciájával, következésképpen: nem működik hatékonyan. Ehhez a dekoncentrált, viszont horizontálisan azonos szinten elhelyezkedő rendőri egységek teljesítményének – a bűnüldözés és a bűnözés környezeti elemeit is visszatükröző – összehasonlítható kimutatása szükséges.
9.	A rendőrség társadalmi rendeltetésének lakossági értékelésében a média – mint „információs” közvetítő közeg – meghatározóan negatív befolyással bír, amelyet a rendőrség csak a társadalom felé irányuló közvetlen, nyitott, kétirányú kommunikációs csatornák létrehozásával tud ellensúlyozni.

A kutatás eredményeinek tágabb hasznosítása

A tudományág belső fejlődését szolgáló ismereteinek bővítésére a következőket ajánlom megfontolásra:

1. A bűnüldözés „belső” és „külső” hatékonyságára vonatkozó definíciók tudományos meghonosítását. A „külső” hatékonyság a bűnüldöző szervezet és a társadalom kölcsönös, egymásra gyakorolt hatását jelenti. Indikátorai: tömegtájékoztatás és bulvármédia, rendőrségi külső kommunikáció, bizalmi attitűd, látencia, szubjektív biztonságérzet, szervezeti hatékonyságmérés. A „belső” hatékonyság ellenben a szervezet saját, belső teljesítményértékelésének és a munka minőségmérésének elvi és gyakorlati metódusait takarja. Indikátorok: szervezeti felépítés, működési jellemzők, képzési és előremeneteli rendszer, belső kommunikáció és információ-áramlási rendszer, egyéni teljesítményértékelés, vezetői attitűd, objektív biztonsági helyzetet jelző bűnügyi statisztika.
2. A „bűnüldözési eredményesség” és a „hatékonyság” fogalmak differenciált értelmezését és használatát a rendészettudományi diskurzusokban.
3. A bűnözés és a bűnüldözés komplex és együttes értelmezését a rendőri szervezet teljesítményének és hatékonyságának értékelésében és megítélésében.
4. A bűnügyi statisztika jelentőségének és jelenlegi felhasználási körének elméleti újragondolását.
5. A bűnüldözés bűnözésre gyakorolt hatásának többoldalú vizsgálatát és kutatását.
6. A különféle rendőrségi modellek társadalmi közeghez viszonyított, adekvát hatékonyságának vizsgálatát.
7. A média és a rendőrségi kommunikáció szerepének és viszonyának ártértékelését.
8. A lakosság tájékoztatását a bűnüldözést és a rendőrséget érintő, bulvármédiában történő hírtorzítás okairól.
9. A szakmai érdeklődés felkeltését a hatékonyság mérésére.
10. A hatékonyság javítása érdekében a lakosság bizalmának felértékelődését.
11. Az objektív biztonsági helyzetről és a szubjektív biztonságérzetről folytatott diskurzusok új perspektívába helyezését.

12. A közösségi szemléletű rendőrségi modell kialakítása előtti akadályok leküzdését a relatív hatékonyságmérési módszer célirányos fejlesztésével.
13. Annak tudományos elismerését, hogy a bűnözés és bűnüldözés együttes értékelése, továbbá a lakosság bűnüldözéssel kapcsolatos attitűdje elengedhetetlen a hatékonyság értelmezésében.
14. Meggyőződést és bizonyítást arról, hogy a rendőrség szervezetének és működésének fejlesztési és modernizációs kísérletei önmagukban nem elégségesek a relatív hatékonyság hiányának tényleges és számokba foglalt kimutatása nélkül.
15. Annak a tézisnek a megerősítését, hogy a bűnüldözés és a működés hatékonysági adatai nem javíthatók a rendőrség szervezeti modelljének szükségszerű modernizációja nélkül.

Közvetlen és közvetett módon a jogalkalmazás és a rendészeti szakma számára a következőket ajánlom megfontolásra:

A rendőrség kommunikációs stratégiájának fejlesztését: nyitást a társadalom felé, a passzivitás és a zárkózottság lebontását.

A külső rendőrségi kommunikációban a szigorú hierarchia és centralizálás megszüntetését.

Nagyobb hatáskör biztosítását a rendőri szervezetek helyi szinten a lakossággal történő közvetlen interaktív kapcsolattartás formáinak és módjainak megválasztására.

A rendőrség és a társadalom közötti közvetlen infokommunikációs csatornák felértékelését.

A centrális és hierarchikus berendezkedésű, paramilitáris rendőrségi modell honosítása meg a relatív hatékonyságmérést.

A bűnözés látenciájára vonatkozó és a lakosság rendőrségi bizalmi attitűdjét mutató rendészeti és büntetőeljárás-jogi statisztikai adatok célirányos gyűjtését, feldolgozását és elemzését.

A rendőrség a teljesítményértékelési rendszerének modernizálásával tegyen meg mindent a szervezetén belül törvényszerűen keletkező statisztikai szemlélet okozta – belső szervezeti és külső társadalmi – hátrányok csillapítására.

Az új hatékonyságmérési modell alapján a képletek matematikai modellezését, gyakorlati kipróbálását és eredményeinek értékelését, hasznosítását.

Előremutató szervezeti, humánpolitikai és képzési javaslatok megfogalmazását.

A résztvevők megoszlása, reprezentativitás

1. táblázat
Hány éve rendőr?

1–3	4–6	7–9	10–15	15+
6,1%	22,3%	20,2%	26,3%	25,1%

2. táblázat
Milyen területen dolgozik?

Bűnügy	Közrendvédelem	Közlekedés	Igazgatásrendészet	Egyéb
34,2%	34,3%	10,7%	1,8%	34,2%

Amint a táblázatokból is jól látszik, teljes mértékben vegyes a szolgálati évek és a szolgálati ágak szerinti eloszlás, így a válaszadók kellően reprezentálják a rendőrség egészét.

A rendőrség és társadalmi közege

3. táblázat
Miként segíthetik leginkább a civilek a rendőrök munkáját?

Ha odafigyelnek egymásra és többet tesznek saját biztonságukért, és nem kizárólag a rendőrségtől várják el azt.	Ha együttműködőbbek és segítőkészebbek.	Ha bejelentést, feljelentést tesznek és információkat adnak.	Polgárorként aktívan tevékenykednek a település közbiztonsága érdekében.
64,3%	23,8%	10,8%	1,1%

4. táblázat
Mit gondol, mit képviselnek a rendőrök az emberek többségének véleménye szerint?

Tőlük független hatalmat és érdeket	Közös és egységes értékeket	A közbiztonságot szavatolva a biztonságot
56,7%	38,2%	5,1%

5. táblázat
Mit kellene képviselnie a rendőrnek?

Tőlük független hatalmat és érdeket	Közös és egységes értékeket	A közbiztonságot szavatolva a biztonságot
1,7%	34,3%	64%

6. táblázat
Az állampolgár rendőrök felé irányuló bizalma inkább...

Kiváló	0		0%
Elfogadható	63		17,8%
Közönyös, érdektelen	127		36%
Elutasító	119		33,7%
Kifejezetten ellenséges	44		12,5%
Összes válasz	353		

Ebben a kérdéskörben arra kerestem a választ, hogy a rendőrök miként tekintenek a civilek szerepére a rendőrség feladatában.

A Krémer–Molnár által lefolytatott kutatás kérdéseit részben módosítottam, mivel velük ellentétben nemcsak azt akartam megtudni, hogy hol kamatoztatható a civil–rendőr jó viszony, hanem azt is, hogy a rendőrökben mennyire domináns a társadalmi kooperativitás attitűdje, illetve mennyire frusztráltak az állampolgárok által feléjük irányuló fokozott mértékű problémamegoldást váró elvárásrendszerrel szemben. A válaszok igazolták a feltevést: a rendőrök döntő többsége az állampolgároktól nagyobb együttműködést várna el, mind feléjük, mind pedig egymás irányában. A korábbi kutatásból is inkább az domborodott ki, hogy elsősorban a rendőrök segítik a civileket, a civilek pedig azzal tesznek a legtöbbet a közbiztonságért, ha információt adnak a rendőrségnek (91%). Amint ezekből az eredményekből kitűnik, a rendőrök sokkal szolidárisabbak a lakosság felé, mint a lakosság irányukban, sőt támogatják a lakosság közbiztonsági önszerveződését, azonban a polgárőrség szerepét és jelentőségét egyértelműen elutasítják és jelentősen leértékelik.⁹ Az adatok inkább a passzív civil koncepcióját erősítik meg, pontosabban a rendőrségen belül ez tűnik a leginkább elterjedt megközelítésnek, viszont örvendetesen magas a „rendőrök segítik a polgárokat” válaszok aránya, ami mutatja, hogy a rendőrök között sokan vannak, akik a közös biztonságteremtést tartják helyes módszernek.

A 4–5. számú táblázatoknál – amelyeknél ugyanazon kritériumokra lehetett letenni a voksot – a válaszlehetőségek közül kihagytam az idézett korábbi kutatásban szereplő „Csak a törvényt” választ. Álláspontom szerint egyrészt átfedést mutat a másik két pozitív válasszal, és így korábban is elbizonytalanította a válaszadókat, másrészt hangsúlyossá kívántam tenni, hogy a közbiztonság biztosítása a rendőrség dolga, amit részben a társadalomtól függetlenül, hatalmi pozícióból biztosít. A három válasz közül a „Közös és egyéges értékeket” válasz a közösségbe ágyazott rendőri attitűdre helyezte a hangsúlyt, míg „A közbiztonságot szolgálva a biztonságot” válasz nyilvánvalóan a rendőrség alapfeladataira fókuszált. A harmadik válasz, a „Tőlük független hatalmat és érdeket” egyértelművé tette, hogy a rendőrség nem közösségi, hanem hatalmi alapú, tekintélyelvű és politikai irányítással az állampolgároktól független értékeket hordoz. A korábbi kutatásban ugyancsak hangsúlyos volt az „idegen hatalom”-ra adott válaszok száma (56%), ami a jelenlegi felmérésben sem változott, és nagyon alacsony, csak közel 5% szerint hordoz közös értéket a rendőrség a társadalommal. A neutrálisabb válaszra már 38% voksolt, ami jól mutatja, hogy a rendőrök úgy gondolják, a rendőrség a társadalmon „kívül” áll. Nagyobb részük szerint oppozícióban van, kisebb hányaduk szerint feladatorientáltan és korrekten látja el társadalmi küldetését. Sajnos csak nagyon kevesek szerint homogén az értékrend a rendőrség és az őt körülvevő társadalom között.

⁹ Ezt támasztja alá a polgárőrség bűnmegelőzésben és a közbiztonság alakításában betöltött szerepét illetően 2011-ben az MRTT Társadalomtudományi Tagozata (kutatásvezető: Dr. Krémer Ferenc) által végzett kutatás. Megállapították, hogy a polgárőrség külön nem, csak a rendőrséggel együtt kap helyet a települések hatalmi és biztonsági terében, az akut biztonság, a rendvédelmi jelenlét és a biztonság létrehozásának rendvédelmi faktora közelében. Ezek együtt alkotják a települési hatalmi és biztonsági terének azt a szegmensét, ahol a polgárőrség is elhelyezkedik. Ez a térrész távol esik mind az egyének, mind pedig az egyéb intézmények által elfoglalt helytől. Az emberek azt érzékelik a saját lakóhelyükön, hogy a *polgárőrség (és a rendőrség) csak gyenge, bizonytalan kapcsolatban van a településen jelen lévő többi szereplővel*. Az, amit a fejlesztésről és változtatásról gondolnak, arra utal, hogy nincs elképzelésük arról, mennyire fontos is lenne ezeknek a szereplőknek az együttműködése, és arról sem, hogy mennyire fontos volna a saját hozzájárulásuk a biztonsághoz. Lásd: *A polgárőrség társadalmi megítélése*. Magyar Rendészettudományi Társaság Társadalomtudományi Tagozata, Budapest, 2011.

A 5. táblázat kérdésénél arra, hogy mit kellene képviselnie a rendőrnek, a korábbi kutatásban a válaszadók markánsan nem értettek egyet azzal, hogy az „Idegen hatalmat”, és döntően a „Biztonságot nyújt” válasz kapta a legtöbb voksot (80%). Az általam végzett kutatásban szintén a biztonságot célzó válasz hozta a legtöbb voksot (64%), a válaszadók vágya szerint nagyobb mértékben kellene a közös értékeket hordoznia (34,3%), míg a „Tőlük idegen hatalmat és érdeket” opciót csak 1,7% jelölte. A válaszokból az a következtetés vonható le, hogy a rendőrök szerint jelenleg az országban – és korábban is – egy tekintélyelvű, nem közösségi szemléletű rendőrség funkcionál, aminek a közösségi szemlélet felé elmozdulva, de elsősorban a politikai és hatalmi érdekektől távolodva kellene alapvető társadalmi rendeltetését betöltenie.

A 6. táblázat arról tájékoztat, hogy a rendőrök többsége (80%) szerint az állampolgárok zöme nem épp pozitívan viszonyul hozzájuk. Attitűdjük a közönyös és a kifejezetten ellenséges attitűd között mozog. Kiválónak *senki*, míg elfogadhatónak is csak 18% értékelte a civilek rendőrökhöz fűződő viszonyát, mely korántsem fest rózsás képet a civil–rendőr viszonyról.

Megjegyzendő, hogy egy 2002-ben készült kérdőíves felmérés a lakosság véleményére volt kíváncsi a rendőrség munkájáról és szerepéről. Meglepően az erkölcsi és anyagi megbecsülés hiányát és a technikai elmaradottságot jelölték meg legfőbb hiányosságként. Kvalitásként a hivatástudatot és a korrumpálhatóság hiányát nevezték meg. A két véleménykör kissé ellentmond egymásnak: bár látszik, hogy tisztában vannak a rendőrök nehéz helyzetével, az összefüggést a korrupció és az anyagi helyzet között mégsem érzékelték kellőképpen.¹⁰

A statisztikai szemlélet és a lakossági elégedettség, bizalom

7. táblázat

A bűnügyi statisztika és a kérdőíves lakossági bizalomindex helyben és országosan is jól szemlélteti a közbiztonságra jellemző állapotokat.

Egyetért	21		5,9%
Bizonytalan	116		32,9%
Nem ért egyet	216		61,2%
Összes válasz	353		

A Krémer–Molnár-féle kutatás hasonló eredményre jutott: míg a válaszadók 65%-a szerint egyáltalán nem kell szerepet kapnia a statisztikának a teljesítmény értékelésében, és csak 3%-a mondta, hogy nagy szerepet kell kapnia, addig a lakosság elégedettségének a válaszadók kiemelkedő része (86%) szerint nagy szerepet kell kapnia, és csak 6%-a szerint nem kellene egyáltalán szerepet kapnia. Ettől az eredménytől nem nagyon térnek el a kutatásom során kapott válaszok sem, bár az általam feltett kérdések a jelenlegi helyzet konstatálására vonatkoztak, nem egy kívánatos cél teljesülését célozták.

¹⁰ NAGY Szilvia Ildikó (2004): *Lakossági vélemények a rendőrségről és a bűnözésről. A rendvédelmi munka társadalmi beágyazottsága.* Rendőrtisztai Főiskola Társadalomtudományi Tanszék, Budapest. 98–106.

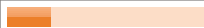

A 7. táblázatban megjelenített eredményeket nézve, a korábbihoz képest inverz módon feltett kérdés válaszait elemezve arra a következtetésre jutunk, hogy a válaszadók zöme (61,2%) szerint a statisztika és a rendőrség által szemléltetett bizalomindex nem alkalmas arra, hogy objektíven fejezze ki a közbiztonság valós állapotát. Az eredmények mérésének módja tehát arról szól, hogy milyen összefüggésbe kerüljön a munkateljesítmény, kik azok, akik értékelik, vagyis kik számára kell igazolni, hogy a pénz, energia és idő nem veszett hiába. Alapvetően két csoport különböztethető meg: az egyik a hivatali (szervezeten belüli), a másik a rendszeren kívüli (a társadalom, a civilek) értékelés. A hivatali megközelítésnek a statisztikai szemlélet felel meg, melynek során a rendőrök munkáját számokkal, mutatókkal mérik, például mennyi az eredményesen felderített bűncselekmények száma, hány elfogás történt, mennyi volt a helyszíni bírság összege az adott időszakban. Ez egy nagyon egyszerű értékelési mód, mivel a műszak vagy az időszak végén csak össze kell számolni az intézkedéseket és a felderített ügyeket, és utána rögtön el is lehet dönteni, hogy jól dolgozott-e a rendőr vagy sem.

A másik megközelítés a társadalom értékelésére helyezi a hangsúlyt. Azt feltételezi a rendőrrel, hogy a civilekkel közös tevékenységet folytat, hogy munkájának célja nem produktum előállítás, mint a gyárban, hanem annak eredménye megfoghatatlan és permanens megújulást kíván. A rendőr nem előállít egy terméket, hanem fenntart egy intézményt, mely elérhetővé teszi a civilek számára az elégséges, elfogadható biztonság érzését. A mérési módok a hatalmi viszonyok dominanciájának irányát is jelzik. A statisztikai szemlélet arról árulkodik, hogy a hivatal szeretne hatalmi pozícióban maradni a civil világgal szemben. A másik mérési mód sokkal bonyolultabb és más paraméterek mentén történik. Ebben a társadalomnak a hivatallal szembeni primátusa kap helyet. Egyértelmű a válaszadók állásfoglalása a lakossági elégedettségnek mint mércének a felhasználása kapcsán.

A média és a rendőrségi külső kommunikáció: A tömegtájékoztatás és a rendőrség viszonya

8. táblázat

A bulvármédia általában torzíva és negatívan mutatja be a rendőrséget és a bűnüldözést.

Egyetért	249		70,5%
Bizonytalan	81		22,9%
Nem ért egyet	23		6,5%
Összes válasz	353		

9. táblázat

A rendőrség saját elismertségének növelése érdekében javíthatna saját „külső” kommunikációs stílusán.

Egyetért	248		70,3%
Bizonytalan	69		19,5%
Nem ért egyet	36		10,2%
Összes válasz	353		

10. táblázat

Olyan képet fest magáról a rendőrség a médiában, mint amilyenek én is látom magunkat.

Egyetért	31		8,8%
Bizonytalan	88		24,9%
Nem ért egyet	234		66,3%
Összes válasz	353		

11. táblázat

Milyennek látja, érzékeli a rendőrség média felé irányuló külső kommunikációját?

Saját társadalmi megbecsültségének megóvása érdekében megfelelően szabályozott és korlátozott	Passzív és zárkózott – inkább csak egyirányú	A bulvármédia trendjéhez igazodóan inkább a népszerűséget hajszoló	Őszinte, nyitott, támogató – közvetlen és a lakossággal kétirányú
43,9%	29,5%	23,2%	3,4%

A 8. táblázatba foglalt válaszok döntő többsége szerint a bulvármédia torzítva mutatja be a bűnüldözést (70,5%), az állítást elutasítók mindössze 6,5%-ban képviselték magukat. Meglepő azok aránya (22,9%), akik inkább a „bizonytalan” kategóriát jelölték, cáfolva azt a teóriát, hogy e kérdésben mindenkinek határozott álláspontja van.

A 9. táblázat eredményei jól tükrözik, hogy a rendőrök többsége szerint (70,3%) a rendőrség nem tesz meg mindent azért, hogy a külső kommunikációjában rejlő lehetőségeket megfelelően kiaknázza.

A 10. táblázat – már lényegesen árnyaltabban – arra kereste a választ, hogy vajon a rendőrségi külső kommunikáció effektíve mennyire van összhangban a rendőrök saját magukról alkotott képével, tehát a kommunikációban megjelenített kép megfeleltethető-e a rendőrök általános „identitásának”, vagy inkább a megítélés javítása és a reputáció növelése érdekében „eladják magukat”.

A 11. táblázat egyértelműen ábrázolja, hogy a rendőrségi kommunikáció a lakosság felé nem nyitott, közvetlen és kétirányú (válaszadók 96,6%-a). A többi válaszlehetőségből ennek okairól is viszonylag árnyaltabb képet kapunk: a testület tagjainak 43%-a felmenti a rendőrséget zárkózottsága és passzivitása okán. Ők valószínűleg úgy gondolják, hogy a média túl nagy „ellenfél” a rendőrségnek, így kommunikációjában ez okozza bezárkózását. 32%-uk szerint erre nincs mentség: a rendőrségnek nyitnia kellene a lakosság felé. Az alapkérdésből az is kiviláglik, hogy a megkérdezettek közel negyede (23%) véli úgy: a rendőrségi kommunikáció – a média negatív hatásait kivédendő – inkább alkalmazkodik, mondhatni stílusában bulvárosodik. Természetesen ez sem hordoz pozitív értékítéletet a rendőrség külső kommunikációjára nézve.

A bűnüldözés relatív hatékonysága

12. táblázat

Mit gondol mennyire meghatározó ma az ügyforgalmi statisztika a nyomozó hatóságok eredményességének mérésében?

A válasz lehetőségek 1–7. közötti skálán a következők:

- 1: egyáltalán nem,
- 2: többségében nem,
- 3: inkább nem,
- 4: közepes mértékben,
- 5: inkább igen,
- 6: többségében igen,
- 7: kizárólag igen.¹¹

A válaszok sorrendje a választott értékek összesítése alapján:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
7.	6.	3.	2.	4.	5.	1.

13. táblázat

Mit gondol mennyire alkalmas az ügyforgalmi statisztika összehasonlíthatóvá tenni az egyes nyomozó hatóságok eredményességét?

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
3.	4.	1.	2.	5.	6.	7.

14. táblázat

Az egyes kapitányságok statisztikai (felderítési, nyomozás eredményességi) mutatói között azért van különbség, mert...

Mások a kapitányságok „bűnüldözési” viszonyai	Más feltételekkel rendelkeznek az egyes nyomozó hatóságok	Az eltérő vezetői módszerek miatt	Másmilyen helyben a lakosság rendőrökhöz fűződő bizalma
37%	25%	20%	18%

15. táblázat

A bűnüldözés hatékonyságát (hogyan jól vagy rosszul működik-e a rendőrség) mi szemlélteti igazán?

A rendőrség társadalmi elfogadottsága és bizalmi szintje	A rendőrség szervezeti és működési jellemzői	A rendőrség civilek irányába történő „külső” kommunikációja	Az objektív biztonsági helyzetről készült rendőrségi statisztikák
1.	2.	3.	4.

¹¹ A többi sorba rendezős kérdés esetében is ezek az értékek.

16. táblázat

*Mit gondol, mitől mennének gyorsabban a nyomozások?
Ha minden nyomozó szerv arányos munkaterhet viselne.*

Teljes mértékben egyetértek	120		34,0%
Általában igaz	171		48,4%
Inkább nem	50		14,2%
Egyáltalán nem	12		3,4%
Összes válasz	353		

17. táblázat

*Mit gondol, mitől lennének hatékonyabbak a nyomozások?
Ha igazságosabb és ésszerűbb lenne a létszámhoz igazított munkaterhelés.*

Teljes mértékben egyetért	183		51,8%
Általában igaz	141		39,9%
Inkább nem	27		7,6%
Egyáltalán nem	2		0,6%
Összes válasz	353		

A 12. táblázat kérdése az ügyforgalmi statisztika és a hatékonyság kapcsolatát firtatva arra mutat rá, hogy mennyire meghatározó ma az ügyforgalmi statisztika a nyomozó hatóságok hatékonyságának mérésében. A 7-es skálán adott válaszok átlagértéke 4,6 lett, ami jól mutatja, hogy a válaszadók döntő többsége szerint rendkívül jelenlévő, valós probléma. 24%-uk a 7-es választ adta, és az 5–7. közötti értékek az egésznek több mint a felét tették ki. Ha a 4-es értéket (16%), ami a bizonytalanságot mutatta, leszámítjuk, akkor az eredmények még inkább magukért beszélnek.

A 13. számú táblázat által szemléltetve arra kérdeztem rá, hogy mit gondolnak, vajon mennyire alkalmas az összehasonlításra az ügyforgalmi statisztika. A válaszok átlaga 3,08 lett, ami szintén az egyetértést mutatja abban a kérdésben, hogy a rendőrök zöme a statisztikát alkalmatlannak tartja arra, hogy a nyomozó hatóságok hatékonyságának összehasonlítási tényezője legyen. Az egyes értékekre adott válaszok aránya ezt még jobban ábrázolja: 65%-uk adott 1–3. közötti válaszokat, és mindössze 6% voksolt a 6–7. értékekre. A bizonytalanok aránya jelentős (20%), ami az ilyen típusú kérdésfeltevésnél teljesen tipikus: sokkal inkább a szórásértékek a beszédek.

A 14. táblázat eredményei nyilvánvalóvá tették, hogy a válaszadók többsége szerint a nyomozáseredményesség eltérőségét nem a vezetői módszerek (20%) okozzák, hanem az eltérő kriminálgeográfiai helyzetben (37%) és a kapitányságok ellátottságában mutatkozó különbségekben (25%) látják indokoltnak, és legkevésbé sem a lakosság–rendőrség helybeni viszonyaira alapozzák (18%).

A 15. táblázat sorba rendező kérdésével egyenesen arra kerestem a választ, hogy mit gondolnak arról, mi az, ami a bűnüldözés hatékonyságát legjobban megmutatja. A válaszok nem okoztak csalódást. Igazolták hipotézisemet, messze kiugróan elsőnek a társadalmi elfogadottságot és a bizalmi szintet, másodikként a szervezeti és működési

jelleget, harmadiknak a külső kommunikációt, és csak utolsóként jelölték meg az objektív statisztikákat.

A 16–17. számú táblázatok a 13. számú táblázathoz kapcsolódóan ugyancsak igazolták a relatív hatékonyságra vonatkozó hipotézisemet, mivel a válaszadók több mint 90%-a egyetértett abban, hogy az aránytalan munkaterhelés és a kapacitásbeli eltérésekben mutatkozó indokolatlan különbségek felszámolása adna kulcsot a nyomozások hatékonyságának növeléséhez.

A jelenlegi uralkodó statisztikai szemléletet a megkérdezettek egyértelműen alkalmatlannak tartják a rendőri munka teljesítményének mérésére. Azok nem képesek tükrözni a közbiztonság valós alakulását, az egyes kapitányságok, osztályok, alosztályok munkájának minőségét, intenzitását. A statisztika mint domináns teljesítménymérés abszolút figyelmen kívül hagyja a helyi sajátosságokat, miközben a kapitányságokat belekényszeríti egy értelmetlen versengésbe, ami gyakran a statisztikai adatok szándékos torzításához, tupirozásához vezet.

Teljesítményértékelés, előmenetel, vezetői attitűd

18. táblázat

Mit gondol mennyire meghatározó ma Magyarországon a statisztika a nyomozó szervek és az egyéni teljesítmény mérésében?

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
7.	6.	4.	3.	5.	2.	1.

19. táblázat

Milyen egy jó vezető?

Önállóságot biztosít a munkában.	20		5,7%
Szakmai tudása kiemelkedő.	59		16,7%
Türelmes, megértő és empátikus.	23		6,5%
Kiáll az embereiért, akár még a főnökével szemben is.	114		32,3%
Nem kivételez senkivel, a teljesítményre és nem a személyéhez kötődő lojalításra van tekintettel.	137		38,8%
Összes válasz:	353		

20. táblázat

Mit gondol, minek van jelentősége az előremenetelnél és a kariernél?

Az ismertségnek, összeköttetéseknek, személyes kapcsolatoknak	A döntési pozícióban lévő vezetői elfoglaltságnak, szubjektivitásának	Az elismert szakmai tudásnak és tapasztalatnak	A feldolgozott és eredményesen megoldott ügyek (intézkedések) statisztikai számainak	Az időszakos éves teljesítményértékelés mutatta minősítésnek
1.	2.	3.	4.	5.

A 18. számú táblázatba foglalt kérdés azt firtatja, hogy az egyéni teljesítménymérésben mennyire van jelen a rendőrségnél a statisztikai szemlélet. Az eredmények 4,7-es átlageredménye és a szórásai eredmények 5–7 értékekre adott 51%-os, 1–2 értékre adott mindössze 17%-os válaszaránya mutatja, hogy a rendőrök szerint az egyének teljesítményének értékelése – a szervekéhez hasonlóan – statisztikai hatás alatt áll, tehát a „belső” hatékonyság, vagyis a teljesítmény értékelésében a statisztikai szemlélet döntően jelen van.

A 19. táblázat kérdéseire adott válaszok a vezetői kompetenciák esetében félreérthetetlenül az elfogulatlanság és az objektivitás mellett teszik le a voksot (39%). Ez kitűnően igazolja, hogy a rendőrök többségében a valós teljesítményük elismerésének vágya lebeg, jelentős hiányérzetük van a beosztotti értékeket és érdekeket jobban figyelembe vevő, és nem a hatalmi dominanciát tükröző és feltétlen lojalitást elváró vezetők iránt. Különösen figyelemre méltó, hogy ezek a szempontok még a szakmai tudást, a vezetői empátiát és az önállóságot is megelőzik.

A 20. táblázatban az előmenetel okait firtató, sorba rendező kérdésre adott válaszok az 1–2. kérdésekkel átfedésben igazolták hipotézisemet. A válaszadók szerint az előmenetelnél a személyes kapcsolatok és a protekcionizmus az első. Második jelentős tényezőként a vezető szubjektivitás mellett döntöttek és csak a 3. helyre helyezték az elismert szakmai tudást. Az objektív mutatók szerint a 4. helyezést érte el az eredményes munkavégzés, és utolsó helyre futott be az – egyébként hivatalosan legmeghatározóbb jelentőségű – éves teljesítményértékelés.

Összegzés

A rendőrök sokkal szolidárisabbak a lakosság felé, mint a lakosság irányukban, sőt támogatnák a lakosság közbiztonsági önszerveződését, azonban a polgárország szerepét és jelentőségét egyértelműen elutasítják, és jócskán leértékelik.

Úgy látják, hogy a rendőrség nem közösségi, hanem hatalmi alapú, tekintélyelvű és politikai irányítással az állampolgároktól független értékeket hordoz.

A rendőrök többsége szerint jelenleg az országban – és korábban is – egy tekintélyelvű, nem közösségi szemléletben működő rendőrség funkcionál, aminek a közösségi szemlélet felé elmozdulva, de elsősorban a politikai és hatalmi érdekektől távolodva kellene alapvető társadalmi rendeltetését betöltenie.

A rendőrök nagy része szerint az állampolgárok a közönyöstől a kifejezetten ellenségesig terjedő attitűddel rendelkeznek irányukba, kiválnak senki, míg elfogadhatónak is csak kevesen értékelték a civilek rendőrökhöz fűződő viszonyát.

A többség szerint a statisztika és a rendőrség által szemléltetett bizalomindex nem alkalmas arra, hogy objektíven fejezze ki a közbiztonság valós állapotát.

Döntő többségük szerint a bulvármédia torzítva mutatja be a bűnüldözést.

A rendőrök abszolút többsége szerint a rendőrség nem tesz meg mindent azért, hogy a külső kommunikációjában rejlő lehetőségeket jól aknázza ki.

A válaszadók egyöntetű véleménye szerint a rendőrségi kommunikáció a lakosság felé nem nyitott, közvetlen és kétirányú. A válaszadók közel fele felmenti a rendőrséget zárkózottsága és passzivitása okán, úgy látják, hogy a média túl nagy „ellenfél” a rendőrségnek, így kommunikációjában ez okozza bezárkózást.

A rendőrök nagy többsége a statisztikát alkalmatlannak tartja arra, hogy a nyomozó hatóságok hatékonyságának összehasonlítási tényezője legyen.

A rendőrök zöme a nyomozás eredményességének eltéréseit nem a vezetői módszerekben, hanem az eltérő kriminálgeográfiai helyzetben és a kapitányságok ellátottságában mutatkozó különbségekben látja, legkevésbé sem a lakosság-rendőrség helybeni viszonyaira alapozza.

Arra a kérdésre, hogy a bűnüldözés hatékonyságát mi mutatja legjobban, a válaszadók elsőként a társadalmi elfogadottságot és a bizalmi szintet jelölték meg, második lett a szervezeti és működési jelleg, harmadik a külső kommunikáció színvonala, az utolsó az objektív statisztika.

A válaszadók egyöntetűen egyetértettek abban, hogy az aránytalan munkaterhelés és a kapacitásbeli eltérésekben mutatkozó indokolatlan különbségek felszámolása jelentené a nyomozások hatékonyságnövelésének kulcsát.

A rendőrök szerint a „belső” hatékonyság és az egyéni teljesítmény értékelésében a statisztikai szemlélet döntően jelen van.

A vezetői kompetenciák esetében félreérthetetlenül az elfogulatlanság és az objektivitás mellett teszik le a voksot. Hiányérzetük van a beosztotti érdekeket jobban figyelembe vevő, és nem a hatalmi dominanciát tükröző, feltétlen lojalitás elváró vezetők terén.

A válaszadók szerint az előmenetel esetén a személyes kapcsolatok és a protekcionálizmus a döntő. Második jelentős tényezőként a vezetői szubjektivitásnak tulajdonítanak jelentőséget, és csak a végén kullognak a pozitív szempontok.